

(Италија, Пољска, Мађарска, Русија и друго) непосредни уставни надзор зауставља се на капијама (границама) судске власти. Пред уставним судовима ових земаља не може се непосредно оспоравати појединачна судска одлука, већ се у поступку уставне контроле испитује и надзире закон *per se*, али не и његов начин примене у појединачном судском предмету.

Судска власт, први пут је реално подвргнута непосредној контроли уставности пред Савезним уставним судом Немачке (пре шест деценија) у поступку по уставној жалби као супсидијарном правном средству за заштиту основних људских права. Од тада су, своју улогу и положај у домену контроле уставности судске власти, европски

уставни судови јачали постепено, како у погледу судских аката и радњи који су подложни уставном надзору, тако и у погледу овлашћења уставног суда у његовом вршењу.

Мада су уставни југословенске федерације и њених држава чланица (најпре они из 1963, а потом уставни акти савезне државе донети 1992. и 2003) предвиђали могућност обраћања грађана уставном суду (пре свега савезном), ради заштите уставом.

Данас су у Европи бројне земље (попут Шпаније, Чешке, Словачке, Босне и Херцеговине, Хрватске, Словеније, Србије, Црне Горе и друго) које су непосредну уставносудску контролу прошириле и на домен судске власти, по угледу на искуство немачког Уставног суда. Вршење ове функције, по правилу, стављено је у исти ниво са изворном функцијом уставних судова – контролом уставности правних норми, с тим што је у пракси, поступање по уставним жалбама врло брзо постала доминантна уставносудска надлежност. Ваља имати на уму и да је постојање Европског суда за људска права, као својеврсног наднационалног уставног суда, са своје стране допринело да се уставно право, а тиме и уставно судство, на националном нивоу почне нагло уздизати на положај једне од најзначајнијих области права, а уставни надзор над судском влашћу на ниво изузетно важне области правне (и друштвене) делатности.

Дакле, најопштији осврт на уставна решења и уставну праксу савремених европских држава, показује да је улога уставних судова, у вршењу уставног надзора, „нарасла далеко изнад Келзеновог очекивања“. С правом се може констатовати да је концепција уставног надзора у овим земљама израз остварења идеје да се вршење укупне државне (јавне) власти подреди уставу. Другим речима, постојање уставног суда, као посебног уставног органа, са овлашћењем да испитује уставност аката свих органа државне власти без изузетка, те да из правног поретка отклони неуставне акте (а у појединим случајевима и радње), „омогућује оживотворење начела да је сва власт подређена праву“, с једне стране, док с друге, јемчи „да је целокупно право у складу са уставом“ (L. Guerra).